Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle työkyvyttömyyseläkkeen ja työansioiden yhteensovittamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 64/2026 vp)

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on pyytänyt työ- ja elinkeinoministeriöltä lausuntoa otsikossa mainitussa asiassa. Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hallituksen esitystä tervetulleena ja pitkään odotettuna uudistuksena. Nykyinen järjestelmä, jossa eläkkeen maksaminen keskeytyy, jos työansiot ylittävät kolmena peräkkäisenä kuukautena ansaintarajan (40 % tai 60 % eläkelajista riippuen), on käytännössä ohjannut eläkkeensaajat mitoittamaan työpanoksensa siten, että ansiot jäävät juuri ja juuri ansaintarajan alapuolelle. Käytännössä työnteon lisäys on kannattanut vain niille eläkkeensaajille, joiden työansiot ovat olleet riittävän korkeat kompensoimaan eläkkeen lepäämään jättämisestä aiheutuvan tulonmenetyksen.

Nyt ehdotettava malli korjaisi nykyjärjestelmän keskeisiä ongelmia ja vahvistaisi työnteon kannustavuutta. Joustomallissa eläkkeensaajalle määriteltäisiin kalenterivuosittainen euromääräinen jousto (noin 2000 €), jonka puitteissa kuukausittaisen suojaosan ylityksiä sallittaisiin ilman vaikutusta eläkkeen maksamiseen. Kun vuotuinen jousto olisi käytetty, myöhemmät suojaosan ylitykset vähentäisivät eläkettä ylityksen määrää vastaavasti. Eläkkeen vähentyminen tapahtuisi siis vain siltä osin kuin suojaosa ylittyy, mikä tekee mallista nykyistä kannustavamman. Nykyisessä järjestelmässä ansaintarajan ylittyminen kolmen kuukauden osalta johtaa eläkkeen maksamisen täydelliseen keskeytymiseen, mikä muodostaa merkittävän kannusterajoitteen työmäärän lisäämiselle.

Valtiovarainministeriö on arvioinut esityksen työllisyysvaikutuksia ja todennut, että arvioihin liittyy merkittävää epävarmuutta laskelmien perustuessa erilaisiin oletuksiin. Ministeriön mukaan on todennäköistä, että työllisyyden muutokset tapahtuvat osatyökyvyttömyyseläkkeen saajissa, ja että muutokset syntyvät ensisijaisesti jo työssä olevien henkilöiden työpanoksen lisääntymisestä. Työ- ja elinkeinoministeriö yhtyy tähän arvioon. Samalla ministeriö korostaa, että työkyvyttömyyseläkkeen ja ansiotyön yhteensovittamiseen liittyvät tarpeet ja tilanteet ovat hyvin moninaisia. Siksi ministeriö pitää erityisen tärkeänä, että lain vaikutuksia seurataan tiiviisti.

Sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta on perusteltua vahvistaa työkyvyttömyyseläkettä saavien mahdollisuuksia hyödyntää jäljellä olevaa työkykyään. Osittainen työmarkkinaosallistuminen vahvistaa eläkkeensaajien sosioekonomista asemaa sekä parantaa heidän taloudellista toimeentuloaan. Samalla työskentely terveydentilan sallimissa rajoissa voi edistää työ- ja toimintakyvyn säilymistä, ehkäistä työkyvyn edelleen heikentymistä ja siten pidentää työuria. Väestön ikääntyessä ja työikäisen väestön pienentyessä työvoiman tarjonnan kasvattaminen on yhteiskunnan kestävyyden kannalta keskeistä.

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 27 artikla velvoittaa sopimusvaltioita turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeuden tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa sekä edistämään heidän mahdollisuuksiaan osallistua avoimille työmarkkinoille. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että ehdotettu uudistus edistää näitä sopimusvelvoitteita. Uudistus helpottaa työskentelyä eläkkeen aikana selkeyttämällä ansaintarajoihin liittyviä sääntöjä ja poistamalla kannustinloukkuja, jotka nykyjärjestelmässä ovat rajoittaneet työpanoksen lisäämistä. Vuosikohtaisen jouston käyttöönotto ja eläkkeen vähentäminen ainoastaan suojaosan ylittävän osuuden perusteella madaltavat kynnystä kokeilla työntekoa. Uudistukset lisäävät mahdollisuuksia kasvattaa työmäärää yksilön omien voimavarojen mukaisesti ja näin myös vahvistavat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua työmarkkinoille.

Laati: Marianne Keyriläinen
Erityisasiantuntija
Työ- ja elinkeinoministeriö